УДК 514.18

ЩОДО ВИЗНАЧЕННЯ МЕТРИЧНОГО ОПЕРАТОРА ТРЬОХ ТОЧОК

Верещага В.М., д.т.н.,
Найдиш В.М., д.т.н.,
Балюба І.Г., д.т.н.
Мелітопольська школа прикладної геометрії,
Мелітопольський державний педагогічний університет
ім. Богдана Хмельницького

В роботі показано відповідність між геометричною та алгебраїчною формами подання метричного оператора трьох точок.

Ключові слова: метричний оператор, точка, пряма, векторний простір, точкова форма, точкове Балюби-Найдиша числення.

Постановка проблеми. З метою отримання можливості вимірювань у точковому просторі визначеної розмірності n, було введено поняття метричного оператора трьох точок [1], який, будь-якому довільному розташуванню трьох точок, визначає дійсне число. Метричний оператор трьох точок (МОТТ) у точковому просторі відповідає скалярному добутку векторного простору [2], у якому для упорядкованої n-послідовності дійсних чисел скаляний добуток визначено:

$$((x_1,x_2,\ldots,x_n),(y_1,y_2,\ldots,y_n)) = x_1y_1 + x_2y_2 + \ldots + x_ny_n$$

у векторному просторі усіх неперервних на [-π; π] функцій скалярний добуток визначається співвідношенням:

$$(f,g) = \frac{1}{\pi}\int_{-\pi}^{\pi} f(t)g(t)dt\,.$$

Оскільки у вектрному просторі використовуються абсолютні вимірювання, а у точковому – відносні, то МОТТ потребує деяких пояснень.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання точкового БН-числення розробляють у Мелітопольській школі прикладної геометрії. Наукові дослідження Балюби І.Г., Верещаги В.М., Найдиша А.В. та їхніх учнів присвячені розробці різних методів точкового БН-числення. Відносно МОТТ у роботі [1] наведено його визначення у геометричній, точковій та координатній формах.

$$\sum_{BC}^{A}=AH_C\cdot AB=\sum(B-A)(C-A)=\sum_{i=x,y,z}(i_B-i_A)(i_C-i_A).$$

При цьому, у [1] не доведено справедливість тотожності:

$$AH_C\cdot AB=\sum_{i=x,y,z}(i_B-i_A)(i_C-i_A). \tag{1}$$

Формулювання цілей статті. Довести справедливість тотожності (1) для метричного оператора трьох точок *A, B, C.*

Основна частина. Нехай у якійсь системі координат тривимірного простору, визначено три точки *A, B, C* (рис. 1). Точка H_C – основа перпендикуляра, який проведений із точки *C* на пряму *AB*.

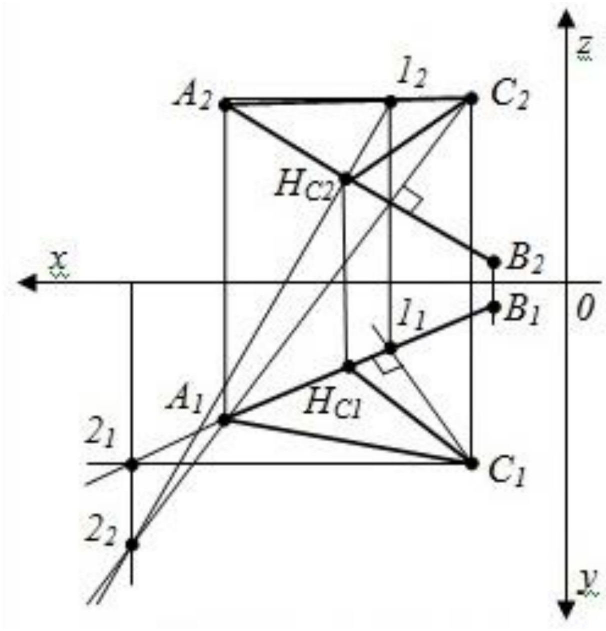

Рис. 1. – Геометрична схема у проекціях МООТ

Геометричне подання метричного оператора трьох точок у просторі матиме вигляд:

$$\sum_{BC}^{A}=AH_C\cdot AB. \tag{2}$$

Розглянемо квадрат довжини відтинку *AB,* цей запис являє собою геометричну форму подання відтинку. Тоді точкова форма для $(AB)^2$ матиме наступний вигляд:

$$(AB)^2=(B\text{-}A)^2.$$

Запишемо $(AB)^2$ у вигляді добутку

$$(AB)^2=(AB)(AB). \tag{3}$$

Оскільки $AB = AH_c + H_cB$, то (3) прийме вигляд:

$$(AB)(AB) = (AB)[(AH_C) + (BH_C)] = AB\cdot AH_C + AB\cdot BH_C. \tag{4}$$

За визначенням МОТТ у геометричній формі

$$AB \cdot AH_C = \sum\nolimits_{BC}^{A}, \text{а } AB \cdot BH_C = \sum\nolimits_{AC}^{B},$$

кінцевий вираз (4) буде наступний:

$$(AB)^2 = \sum\nolimits_{BC}^{A} + \sum\nolimits_{AC}^{B}. \quad (5)$$

Розглянемо той самий квадрат довжини відтинку $(AB)^2$ для точкової форми його подання у МОТТ:

$$\begin{aligned}
&(AB)^2 = (B-A)^2 = (x_B - x_A)^2 + (y_B - y_A)^2 + (z_B - z_A)^2 = \\
&= x_B^2 - 2x \cdot x_A + x_A^2 + y_B^2 - 2y_B \cdot y_A + y_A^2 + z_B^2 - 2z_B \cdot z_A + z_A^2 = \\
&= x_B x_C - x_B x_C + x_A x_C - x_A x_C - x_B x_A - x_B x_A + x_A^2 + x_B^2 + \\
&+ y_B y_C - y_B y_C + y_A y_C - y_A y_C - y_B y_A - y_B y_A + y_A^2 + y_B^2 + \\
&+ z_B z_C - z_B z_C + z_A z_C - z_A z_C - z_B z_A - z_B z_A + z_A^2 + z_B^2 = \\
&= (x_B - x_A)(x_C - x_A) + (y_B - y_A)(y_C - y_A) + (z_B - z_A)(z_C - z_A) + \\
&+ (x_A - x_B)(x_C - x_B) + (y_A - y_B)(y_C - y_B) + (z_A - z_B)(z_C - z_B) = \\
&= \sum (B-A)(C-A) + \sum (A-B)(C-B) = \\
&\qquad = \sum_{i=x,y,z} (i_B - i_A)(i_C - i_A) + \sum_{i=x,y,z} (i_A - i_B)(i_C - i_B) = \sum\nolimits_{BC}^{A} + \sum\nolimits_{AC}^{B}.
\end{aligned} \quad (6)$$

У (6) не позначаються пояснення для виконання перетворень, вони, на нашу думку, є зрозумілими. Таким чином, кінцевий вигляд (6) буде наступним

$$(B-A)^2 = \sum\nolimits_{BC}^{A} + \sum\nolimits_{AC}^{B}. \quad (7)$$

Як бачимо, праві частини точкових рівнянь (5) і (7) – однакові, тоді можемо записати:

$$AB \cdot AH_C + AB \cdot BH_C = \sum\nolimits_{BC}^{A} + \sum\nolimits_{AC}^{B} = (B-A)(C-A) + (A-B)(C-B),$$

або

$$\sum\nolimits_{BC}^{A} = AB \cdot AH_C = \sum (B-A)(C-A) = \sum_{i=x,y,z} (i_B - i_A)(i_C - i_A), \quad (8)$$

$$\sum\nolimits_{AC}^{B} = AB \cdot BH_C = \sum (A-B)(C-B) = \sum_{i=x,y,z} (i_A - i_B)(i_C - i_B), \quad (9)$$

що повністю співпадає з означенням МОТТ із [1].

Висновки. Доведення тотожностей (8) і (9) є новим надбанням у розвитку теорії точкового БН-числення.

Література

1. Балюба И.Г. Точечное исчисление [учебное пособие] / И.Г. Балюба, В.М. Найдыш; под ред. Верещаги В.М. –

Мелитополь: Изд-во МГПУ им. Богдана Хмельницкого, 2015. – 234с.

2. Справочник по математике для инженеров и учащихся ВТУЗов / И.Н. Бронштейн, К.А. Семендяев – М.: Наука, 1980. – 976с.

К ОПРЕДЕЛЕНИЮ МЕТРИЧЕСКОГО ОПЕРАТОРА ТРЁХ ТОЧЕК

Верещага В.М., Найдыш В.М., Балюба И.Г.

В данной статье показано соответствие между геометрической и алгебраической формами представления метрического оператора трех точек.

Ключевые слова: метрический оператор, точка, прямая, векторное пространство, точечная форма, точечное Балюбы–Найдыша исчисление.

TO DETERMINE METRIC OPERATOR OF THREE POINTS

Vereschaga V., Naydysh V., Balyuba I.

This article shows the correspondence between the geometric and algebraic representations forms a metric operator of three points.

Keywords: metric operator, point, line, vector space, dot shape, Balyuby Naydysha point-calculus.